

Valle kommune
Gjestfri for nye tankar

Eigarskapsmelding

Valle kommune
vedteke av kommunestyret 01.04.2020

Innhold

Bakgrunn for og mål med eierskapsmeldingen.....	4
Samfunnsansvar.....	5
Selskapenes og foretakenes utvikling og strategi	5
Samfunnsansvarlig forretningsdrift	5
Hensynet til innbyggernes behov	5
Etikk, miljø og sosiale forhold:	5
Omdømme	5
Oversikt over selskaps- og samarbeidsformer	6
Kommunelova – nye samarbeidsformer innføres	6
Kommunalt foretak (KF)	6
Interkommunalt selskap (IKS)	7
Interkommunalt politisk råd	8
Kommunalt oppgavefelleskap	9
Vertskapskommunesamarbeid(VKS)	10
Aksjeselskap(AS)	11
Stiftelser	12
Områder for eierstyring - rutiner	12
Opplæring av folkevalgte	13
Vurderinger og valg av selskapsform	13
Fysisk skille mellom monopol og konkurransevirkosmhet.....	13
Utarbeidelse av eierskapsmelding	13
Utarbeidelse og revidering av styringsdokumenter	13
Eiermøter.....	14
Eierorganets sammensetning og funksjon	15
Gjennomføring av generalforsamlinger og representantskapsmøter.	15
Sammensetning av styret.....	16
Krav til kompetanse i styret/styremedlemmer	16
Krav til egenskaper, styremedlemmer/styret	16
Valgkomite for styreutnevnelser i AS og IKS	17
Kjønnsmessig balanse i styrene.....	17
Rutiner for å sikre riktig kompetanse i selskapsstyrene.....	17
Styresammensetning i konsernmodell.....	18
Oppnevning av vararepresentanter.....	18
Habilitetsvurderinger og politiske representasjon i styrene	18
Godtgjørelse til styremedlemmer.	18
Registrering av styreverv.....	19

Arbeidsgivertilhørighet i selvstendige rettssubjekter	19
Utarbeidelse av etiske retningslinjer	19
Særlig om rådmannens rolle i kommunale foretak.....	19
Utøvelse av tilsyn og kontroll.	19
Overordnede prinsipper for Valle kommune	20
Overordnede prinsipper for Valle kommune	21
Ønskede, overordnede prinsipper for kommunens andre selskap og samarbeid	21
Oversikt over Valle kommunes eier- og samarbeidsrelasjoner.....	23
Interkommunale selskaper etter IKS-loven	23
Vertskommunesamarbeid	23
Aksjeselskap	23
Kjøp av tjenester/medlem/andre.....	24

Bakgrunn for og mål med eierskapsmeldingen

Valle kommune forvalter betydelige verdier og løser en rekke oppgaver ved bruk av forskjellige typer selskapsorganisering og ved forskjellige samarbeidsformer. Disse selskapene kan dels være eiet av Valle kommune alene, være eiet sammen med andre offentlige organer eller sammen med private. Samarbeidsformene er med andre offentlige organer.

Slik organisering utenom den vanlige politiske og administrative modellen øker etter tid i omfang. Dette medfører bl.a. at det blir behov for andre måter å utøve folkevalgt styring og kontroll av virksomhetsområder der selskaper og samarbeidsformer leverer tjenester til publikum og i noen tilfeller utfører forvaltningsoppgaver overfor publikum. Denne styringen og kontrollen må skje gjennom selskapsorganene.

Eierskapsmeldingen skal gi en oversikt over hva Valle kommune har av selskaper og samarbeid og hvilke oppgaver som forventes løst av disse.

Videre skal meldingen forsøke å klarlegge hva kommunen som eier forventer av sine selskaper og samarbeid og vurdere om den valgte organisasjonsformen er hensiktsmessig. Meldingen skal bidra til å fastlegge nødvendige rutiner for styring, kontroll, informasjon mv. Det legges til grunn at kommunen skal være en aktiv og langsiktig eier.

Eierskapsmeldingen skal:

- Etablere og sikre rutiner for systematisk politisk og administrativ oppfølging av selskapet eller samarbeidet, slik at kommunen blir en aktiv, forutsigbar og langsiktig eier, og sørge for at selskapet eller samarbeidet driver i tråd med vedtekter og formål.
- Gi en kortfattet, samlet oversikt over de selskaper eller samarbeidsavtaler kommunen er del-/eier av eller deltaker i, samt gi generell informasjon om de forskjellige selskapsformer og samarbeidsformer.
- Gi forslag til overordnede prinsipper for eierstrategi.

De viktigste eierskapene er tatt med i denne meldingen, samt de viktigste samarbeidsavtalene omkring tjenesteyting mv., se bakerst for oversikt. Eierskapsmeldingen skal rulleres når det er nødvendig, og minst en gang i hver kommunestyreperiode.

Eierskapsmeldingen inkludert selskapenes plassering i tabelldelen (bakerst) vil oppdateres iht. ny kommunelov i løpet av inneværende periode (2020-2023).

Samfunnsansvar

Kommuner har et samfunnsansvar. Dette samfunnsansvaret endres ikke eller reduseres ikke selv om kommunen beslutter å la enkelte oppgaver utføres av selskaper eller samarbeidsformer. I sterkere grad enn private eiere, der en sterk drivkraft er profitt og økonomisk verdiskapning, må Valle kommune som eier ha større strategisk fokus på den enkelte tjeneste og dennes plass i kommunens samfunnsutvikling. I dette perspektivet er det i kommunens og mottakernes interesse at kommunen utøver aktiv eierstyring slik at selskapene og foretakene kan utvikle seg slik kommunen mener er riktig.

Kommunen må legge et helhetlig, politisk samfunnssyn til grunn, og selskapenes virksomhet må i denne sammenheng vurderes på samme måte som kommunens øvrige virksomhet.

Selskapenes og foretakenes utvikling og strategi:

Vedtektene angir formålet med etablering av selskapene og de kommunale foretakene.

Formålsparagrafen er en ramme som skal benyttes som fundament i utvikling av selskapenes strategier. Kommunen må derfor sørge for å få vedtatt klare formålsparagrafer og ellers klart definere hva som er styringsgrunnlaget for styret.

Samfunnsansvarlig forretningsdrift:

Samfunnsansvarlig eierskap og samfunnsansvarlig forretningsdrift kan generelt knyttes til forventninger fra samfunnets side om at virksomheter og deres eiere bør ta et ansvar som går ut over kortsiktig profitt. Å ta hensyn til de økonomiske, miljømessige og sosiale konsekvenser av virksomhetens aktiviteter, må være en del av virksomhetens strategi.

Hensynet til innbyggernes behov:

Kommunalt eide selskaper og samarbeid er normalt opprettet for å ivareta et samfunnsansvar: Levere grunnleggende tjenester til innbyggerne.

Spørsmålet om hvordan hensynet til innbyggernes behov og samfunnets felles verdier kan kombineres med effektivitet og lønnsomhet skal derfor stå sentralt i utøvelsen av eierstyring og for hvordan bedriften opererer og kommuniserer. Innbyggernes rettigheter til klage o.l. må ivaretas.

Etikk, miljø og sosiale forhold:

I dag forventes det at bedrifter integrerer samfunnsansvar i forretningsdriften og i utøvelse av eierstyring. Bedriftenes interessenter har forventninger til at eieren tar etiske, miljømessige og sosiale problemstillinger som er relevante i forhold til kjernevirksomheten, på alvor. Dette kan være forhold som har betydning for befolkningen generelt og kundene/brukerne spesielt.

Kommunalt eide bedrifter oppfattes i større grad enn private som en integrert del av samfunnet og folks forventninger til de miljømessige og sosiale konsekvensene er desto større.

Omdømme:

Omdømme kan kortfattet beskrives som summen av de egenskapene man blir tillagt av andre. Slike oppfatninger blir formet av erfaringer, dialog med ansatte eller folkevalgte,

medieomtale, informasjon gitt av kommunen mv. Kjernen i utvikling av eget omdømme er å skape gode erfaringer og sørge for god informasjon. Selskapene og samarbeidene blir i denne sammenheng en integrert del av kommunens egen omdømmebygging, og må få beskjed fra eier om hvilke krav som stilles for å etablere et godt omdømme.

Oversikt over selskaps- og samarbeidsformer

Kommunelova – nye samarbeidsformer innføres

Kommuner og fylkeskommuner kan utføre felles oppgaver gjennom et interkommunalt samarbeid.

Et interkommunalt samarbeid skal foregå gjennom et interkommunalt politisk råd, kommunalt oppgavefellesskap, vertskommunesamarbeid, interkommunalt selskap, aksjeselskap eller samvirkeforetak, en forening eller på en annen måte som det er rettslig adgang til.

Kommunalt foretak (KF)

KF er ikke et selvstendig rettssubjekt, men en del av kommunen, hjemlet i kapittel 9 i kommuneloven. Et KF er dermed underlagt kommunestyret som øverste myndighet. Gjennom formålet i vedtektene fastsetter kommunestyret den virksomheten foretaket skal drive og den ytre rammen for styrets myndighet. Kommunestyret kan også gjennom vedtektene eller andre vedtak gi bindende pålegg for foretaket. Både stifting og oppløsning av kommunale foretak vedtas av kommunestyret.

Reglene om kommunale foretak tar særlig sikte på å gi et alternativ for mer selvstendig organisering av kommunale oppgaver. Organisasjonsformen benyttes ofte når kommunen skal ivareta både forretningsmessige og samfunnsmessige hensyn. Det er imidlertid ikke begrensninger i loven med hensyn til hvilke oppgaver kommunen kan legge inn i et kommunalt foretak.

Foretaket skal ledes av et styre med alminnelig kompetanse til å treffe avgjørelser i foretakets saker. Foretaket skal ha daglig leder. Kommunestyret velger styret etter de vanlige valgreglene i kommuneloven.

Styret har et overordnet ansvar for organiseringen av foretakets virksomhet, både den forretningsmessige siden av virksomheten og forvaltningen av de verdier og oppgaver kommunen har lagt til foretaket. Det er styret som representerer foretaket utad på kommunens vegne, med mindre styret har gitt daglig leder representasjonsrett. Etter kommunelovens § 69 kan styrets selvstendige myndighet begrenses ved vedtektsbestemmelser.

Styret ansetter daglig leder. Daglig leder står i et direkte underordnings- og ansvarsforhold til styret som igjen er underlagt kommunestyret.

Fordeling av arbeidsgiveransvaret mellom styret og daglig leder er gitt i foretakets vedtekter. Daglig leder ivaretar foretakets daglige ledelse. I utgangspunktet bør kommunens overordnede arbeidsgiverpolitikk legge rammene også for et KF.

Som en del av kommunen er foretaket underlagt kommunestyrets budsjettmyndighet. Dette betyr at de kommunale budsjettene setter rammer for foretakets virksomhet, og styret er bundet av kommunestyrets budsjettvedtak.

Kommunestyrets styrings- og kontrollmuligheter er flere og mer omfattende for KF enn for aksjeselskaper. Av forskrift til kommuneloven følger regler for årsbudsjett og økonomiplan, og krav til årsregnskap og årsberetning. Av forskriftene følger også regler om perioderapporter, samt krav om KOSTRA-rapportering. Kontrollutvalget skal behandle årsberetning og årsregnskap fra foretakene før disse behandles av kommunestyret.

KF har en selvstendig stilling i forhold til kommunens administrasjon. Det innebærer at rådmannen ikke har instruksjons- eller omgjøringsmyndighet overfor daglig leder innenfor styrets myndighetsområde. Før styret treffer vedtak i sak som skal behandles av kommunestyret, skal rådmannen ha hatt anledning til å uttale seg om saken. Rådmannens uttalelse skal legges frem for styret ved behandlingen av saken.

Rådmannen kan videre instruere foretakets ledelse om at iverksettelsen av en sak skal utsettes til kommunestyret har behandlet saken.

Valle kommune har eitt slikt selskap i dag som er Øyne Industribygg KF.

Interkommunalt selskap (IKS)

Samarbeid mellom flere kommuner og/eller fylkeskommuner kan organiseres som interkommunalt selskap etter lov av 29. januar 1999 nr. 6. Et IKS er eget rettssubjekt, som både rettslig og økonomisk er skilt fra deltakerkommunene. Selskapet har dermed sin egen formue og sine egne inntekter og svarer selv for sine forpliktelser. Det er selskapet selv som inngår og er part i avtaler.

Et IKS kan bare ha kommuner og fylkeskommuner som deltakere. Lovpålagte oppgaver som for eksempel brannvesen, revisjon og arkiv, samt tjenester der det kan være regningssvarende og strategisk å felles, er eksempler på virksomhet som egner seg for IKS. Videre kan det gjelde regionale utviklingsoppgaver og prosjekter. Forvaltningsoppgaver (myndighetsutøvelse) kan normalt ikke legges til et IKS, idet det i tilfelle må være lovmessig hjemmel for det.

Selskapets øverste myndighet er representantskapet, og deltakerkommunenes eiermyndighet utøves av representantskapet. Dette innebærer at den enkelte deltakerkommune ikke kan utøve eiermyndighet direkte overfor selskapets styre eller administrasjon. På den andre siden har kommunestyret instruksjonsrett overfor sine medlemmer i representantskapet. Hver deltakerkommune skal ha minst ett medlem i representantskapet. IKS-loven legger særlige oppgaver til representantskapet, som fastsettingen av regnskap, budsjett, økonomiplan, valg av revisor, samt vedtak om for eksempel større kapitalinvesteringer.

IKS-loven bestemmer at det skal utformes en selskapsavtale (vedtekter) og loven oppstiller minimumskrav til innhold. Selskapsavtalen skal vedtas av kommunestyrene i alle deltakerkommunene.

Et interkommunalt selskap skal ha et styre og en daglig leder som står ansvarlig for forvaltningen av selskapet. Det hører under styret å forvalte selskapet på vegne av deltakerkommunene. Styret leder selskapets virksomhet og det har ansvar for at de verdier som deltakerne har i selskapet, brukes forsvarlig og i tråd med formålet med selskapet. I forvaltningen av selskapet er styret underlagt representantskapet og det må følge vedtak og retningslinjer som dette fastsetter. Styrets forvaltningsmyndighet må videre utøves innenfor rammen av selskapsavtalen og selskapets årsbudsjett.

Daglig leder ansettes av styret med mindre det er vedtektsfestet at daglig leder skal ansettes av representantskapet. Selskapet er arbeidsgiver. Utvikling av arbeidsgiverpolitisk strategi for selskapet ligger til styret. Loven regulerer ansattes representasjon i styret.

Et særtrekk ved IKS er at hver av deltakerne har et ubegrenset ansvar for en prosent eller en brøkdel av selskapets samlede forpliktelser. Dette skiller interkommunale selskaper fra aksjeselskap, hvor deltakeransvaret er begrenset. Samlet skal deltakernes ansvarsandeler utgjøre selskapets samlede forpliktelser.

Forskriftene til IKS-loven har regler om årsbudsjett og økonomiplan, og krav til årsregnskap og årsberetning. Av forskriftene følger også regler om periodevis rapportering, samt krav om KOSTRA – rapportering. I selskap hvor deltakerkommunene betaler tilskudd, er selskapets budsjett ikke endelig før deltakerkommunenes budsjetter er behandlet.

Interkommunalt politisk råd

Kommunelovens § 18 har regler om at kommuner kan sammen opprette et interkommunalt politisk råd. Rådet kan behandle saker som går på tvers av kommune- eller fylkesgrensene. Kommunestyrene og fylkestingene vedtar selv å opprette et slikt råd. Et interkommunalt politisk råd kan ikke gis myndighet til å treffe enkeltvedtak. Rådet kan likevel gis myndighet til å treffe slike vedtak om interne forhold i samarbeidet og til å forvalte tilskuddsordninger. Rådets navn skal inneholde ordene interkommunalt politisk råd.

Den enkelte deltakeren i et interkommunalt politisk råd har ubegrenset økonomisk ansvar for sin andel av rådets forpliktelser. Til sammen skal andelene utgjøre rådets samlede forpliktelser.

Hvis og når det opprettes et interkommunalt politisk råd, skal det inngås en skriftlig samarbeidsavtale mellom alle deltakerne i rådet. Samarbeidsavtalen skal fastsette

- a) rådets navn
- b) om rådet er et eget rettssubjekt
- c) hvor mange medlemmer den enkelte deltakeren skal ha i representantskapet
- d) hvilke saker rådet skal kunne behandle
- e) hvilken myndighet som er lagt til rådet
- f) den enkelte deltakerens eierandel i rådet og ansvarsandel for rådets forpliktelser hvis ansvarsandelen avviker fra eierandelen
- g) hvordan deltakerne kan tre ut av rådet
- h) hvordan rådet skal oppløses, blant annet hvem som skal ha ansvaret for oppbevaringen av rådets arkiver skal oppbevares etter at rådet er oppløst.

Kommunalt oppgavefellesskap

To eller flere kommuner kan sammen opprette et kommunalt oppgavefellesskap for å løse felles oppgaver. Kommunestyrene vedtar selv å opprette et oppgavefellesskap.

Et oppgavefellesskap kan ikke gis myndighet til å treffe enkeltvedtak.

Oppgavefellesskapet kan likevel gis myndighet til å treffe denne typen vedtak om interne forhold i samarbeidet og til å forvalte tilskuddsordninger. Oppgavefellesskapets navn skal inneholde ordene «kommunalt oppgavefellesskap».

Den enkelte deltakeren i et kommunalt oppgavefellesskap har ubegrenset økonomisk ansvar for sin andel av oppgavefellesskapets forpliktelser. Til sammen skal andelene utgjøre oppgavefellesskapets samlede forpliktelser. En deltaker som trer ut av oppgavefellesskapet, fortsetter å ha økonomisk ansvar for sin andel av de forpliktelsene oppgavefellesskapet har på det tidspunktet deltakeren trer ut. Det samme gjelder hvis oppgavefellesskapet oppløses.

Representantskapet er det øverste organet i et kommunalt oppgavefellesskap. Samtlige deltakere skal være representert med minst ett medlem i representantskapet. Hvert kommunestyre velger selv sine medlemmer og minst like mange varamedlemmer. Hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen, velger representantskapet selv sin leder og nestleder. Det kan fastsettes i samarbeidsavtalen at vervene som leder og nestleder skal gå på omgang mellom deltakerne.

Daglig leder i oppgavefellesskapet kan ikke være medlem av representantskapet. Representantskapets medlemmer og varamedlemmer velges for fire år hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen. Den enkelte deltakeren kan selv når som helst ved nyvalg skifte ut de medlemmene og varamedlemmene som deltakeren selv har valgt. Nye medlemmer og varamedlemmer velges for resten av valgperioden. Representantskapet kan selv opprette andre organer til styring av oppgavefellesskapet. Representantskapet velger selv en leder, en nestleder og øvrige medlemmer og varamedlemmer til slike organer.

Når det opprettes et oppgavefellesskap, skal det inngås en skriftlig samarbeidsavtale mellom alle deltakerne i oppgavefellesskapet. De enkelte kommunestyrene i alle deltakerkommunene skal selv vedta samarbeidsavtalen og avtaleendringer som gjelder noen av momentene nevnt i fjerde ledd.

Samarbeidsavtalen skal fastsette

- a) oppgavefellesskapets navn
- b) om oppgavefellesskapet er et eget rettssubjekt
- c) hvor mange medlemmer den enkelte deltakeren skal ha i representantskapet
- d) hvilke oppgaver og hvilken myndighet som er lagt til oppgavefellesskapet
- e) deltakernes innskuddsplikt og plikt til å yte andre bidrag til oppgavefellesskapet
- f) den enkelte deltakerens eierandel i oppgavefellesskapet og ansvarsandel for fellesskapets forpliktelser, hvis ansvarsandelen avviker fra eierandelen
- g) om oppgavefellesskapet skal ha myndighet til å ta opp lån
- h) hva oppgavefellesskapet skal rapportere til deltakerne om
- i) hvordan deltakerne kan tre ut av oppgavefellesskapet
- j) hvordan oppgavefellesskapet skal oppløses, blant annet hvem som skal ha ansvaret for at oppgavefellesskapet sine arkiver skal oppbevares etter at det er oppløst.

Vertskapskommunesamarbeid(VKS)

Kommunelovens §20 gir kommunene anledning at en eller flere kommuner (samarbeidskommuner) kan inngå avtale om at en annen kommune (vertskommune) overtar det daglige arbeidet på et nærmere oppgitt ansvarsområde. Slike avtaler må gjøres av kommunestyret. Loven setter visse minstekrav til innholdet i avtalen:

Samarbeidsavtalen skal inneholde bestemmelser om

- a) deltakerne i samarbeidet
- b) hvem av deltakerne som er vertskommune
- c) hvilke oppgaver og hvilken myndighet som skal legges til vertskommunen
- d) når oppgaver og myndighet skal overføres
- e) hvilke av vertskommunens vedtak deltakerne skal underrettes om
- f) hvordan det økonomiske oppgjøret mellom samarbeidskommunene og vertskommunen skal foregå
- g) hvordan deltakerne kan tre ut av samarbeidet
- h) hvordan samarbeidet skal oppløses
- i) annet som etter lov skal fastsettes i avtale.

Hver enkel deltaker kan si opp deltakerforholdet sitt med ett års skriftlig varsel.

Det er to typer vertskommuneordninger - en med en felles folkevalgt nemd og en uten (administrativt vertskommunesamarbeid):

En kommune (samarbeidskommune) kan avtale med en annen kommune (vertskommune) at vertskommunen skal utføre oppgaver og treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning. Dette gjelder på tilsvarende måte mellom fylkeskommuner. Kommunestyret delegerer selv myndighet til å treffe vedtak ved å instruere rådmannen i egen kommune om å delegere myndigheten til rådmannen i vertskommunen.

Folkevalgte organer i vertskommunen har i et administrativt vertskommunesamarbeid ikke instruksjons- eller omgjøringsmyndighet i saker der myndigheten er delegert.

En samarbeidskommune kan gi vertskommunen instruks om hvordan den delegerte myndigheten skal utøves i saker som bare gjelder samarbeidskommunen eller dens innbyggere. Hvis vertskommunen treffer vedtak etter delegert myndighet fra en samarbeidskommune, kan samarbeidskommunen omgjøre vedtaket etter reglene i forvaltningsloven § 35 første ledd.

Kommuner som deltar i et vertskommunesamarbeid, kan i den andre varianten av vertskommunesamarbeid avtale å opprette en felles, folkevalgt nemnd i vertskommunen. Deltakerne kan gi nemnda myndighet til å treffe vedtak i alle typer saker hvis ikke noe annet følger av lov. Det skal skje ved at kommunestyrene eller fylkestingene selv delegerer den samme myndigheten til nemnda. Nemnda kan gi rådmannen i vertskommunen myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning.

Skillet mellom disse to variantene av samarbeid har konsekvenser for hvor mye myndighet som kan overlates til vertskommunen. Vertskommunesamarbeidet i seg selv er ikke et eget rettssubjekt. Felles for modellene er at administrasjonen i en vertskommune overtar det daglige arbeidet med de oppgavene som er lagt til vertskommunen.

Modellen har som siktemål å tilby interkommunale løsninger for de lovpålagte ansvarsområdene til kommunene. Lovregulering av vertskommunemodellen skal gjøre det forsvarlig å overlate oppgaver og ansvarsområde med tilhørende forvaltningsoppgaver (myndighetsutøvelse) til en annen kommune.

Berørt personell ansettes i vertskommunen.

Aksjeselskap(AS).

Aksjeselskap er regulert i aksjeloven. Selskapet er eget rettssubjekt. Det viktigste trekket ved aksjeselskapsformen er at aksjeeierne ikke er ansvarlig for selskapets forpliktelser ut over for innskutt kapital. Aksjekapitalen i et aksjeselskap må være på minimum kr. 100.000.

Et aksjeselskap kan ha en eller flere eiere (aksjonærer). Lovgivningen setter ingen grenser for hvem som kan være aksjeeier i et aksjeselskap. Selskapsformen er derfor god når en ønsker å ha ulike grupper av eiere eller legge til rette for at flere, både fysiske og juridiske personer, kan være eiere.

Aksjeselskap er en selskapsform som er særlig innrettet på at selskapet driver sin virksomhet i et marked. Innretningen av selskapsformen bygger på den risiko som slik konkurranseeksponert virksomhet innebærer.

Det er generalforsamlingen som er selskapets øverste myndighet. Generalforsamlingen kan treffe vedtak i alle selskapsaker, med mindre loven forbeholder avgjørelsesmyndigheten for andre organer. Det er gjennom generalforsamlingen aksjeeierne utøver den øverste myndighet i selskapet. Generalforsamlingen godkjenner selskapets årsregnskap og årsberetningen samt eventuelle andre saker som vedtektene har lagt til den ordinære generalforsamlingen å avgjøre. Styreleder og daglig leder skal møte på generalforsamling. I selskaper med flere enn 200 ansatte er bedriftsforsamling obligatorisk.

Eiermyndigheten i et aksjeselskap må utøves gjennom generalforsamlingen. Dette betyr at kommunen som aksjeeier ikke kan intervensere uten at dette skjer i form av en beslutning fra generalforsamlingen. I generalforsamlingen kan eierne gjennom generalforsamlingsvedtak fastsette rammer og gi nærmere regler for styret og daglig leder av selskapet. Det er generalforsamlingen som velger styret.

Aksjonæravtaler benyttes ofte for å detaljere forholdet mellom aksjonærene. Aksjonæravtalen kan regulere ulike eierspørsmål som stemmerett, fordeling av styreplasser, innsynsrett, innskuddsplikt og forkjøpsrett.

Styret har det overordnede ansvar for forvaltningen av selskapet. Som hovedregel er det

styret som ansetter daglig leder og er dennes overordnede. Daglig leder skal styre selskapet etter de planer, retningslinjer og prinsipper styret har vedtatt.

En aksjonær har rettigheter i et AS avhengig av hvor stor andel av selskapet vedkommende eier. For kommunen er det derfor viktig at eierandelen er tilpasset kommunes formål med eierskapet. Dersom kommunen har strategiske mål for eierskapet sitt, bør den ha kontroll med selskapet ved å eie 50 % eller mer av de stemmeberettigede aksjene i selskapet..

Stiftelser

Stiftelser er regulert i stiftelsesloven. En stiftelse skiller seg fra de andre selskapsformene ved at den ikke har noen eiere eller deltakere. Stiftelsen er selveiende og har ikke noe eierorgan. Når stiftelsen først er opprettet, har stifterne ikke lenger rådighet over formuesverdien som er overført stiftelsen.

En stiftelse kan være egnet hvis man ønsker å skille ut virksomhet og gi full selvstendighet. Stiftelsesformen er ikke egnet dersom kommunen ønsker å styre, ha innflytelse eller øve kontroll. De eneste måtene kommunen har innflytelse etter at stiftelsen er opprettet, er gjennom valg av medlemmer til styret og gjennom å sette vilkår for eventuelle økonomiske tilskudd.

Områder for eierstyring - rutiner

KS Eierforum har gitt ut: «Anbefaling om eierstyring, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak»¹.

Rutinene gir anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll på følgende områder:

1. Obligatorisk opplæring av og informasjon til folkevalgte
2. Vurderinger og valg av selskapsform
3. Fysisk skille mellom monopol og konkurransevirkosomhet
4. Utarbeidelse av eierskapsmeldinger
5. Utarbeidelse og revidering av styringsdokumenter
6. Eiermøter
7. Eierorganets sammensetning og funksjon
8. Gjennomføring av generalforsamlinger og representantskapsmøter
9. Sammensetningen av styret
10. Valgkomite og styreutnevnelser
11. Kjønnsmessig balanse i styrene
12. Rutiner for å sikre riktig kompetanse i selskapene
13. Styresammensetning i konsernmodell
14. Oppnevning av vararepresentanter
15. Habilitetsvurderinger
16. Godtgjøring av styreverv
17. Registrering av styreverv
18. Arbeidsgivertilhørighet i selvstendige rettssubjekter
19. Utarbeidelse av etiske retningslinjer
20. Særlig om administrasjonssjefens rolle i kommunale foretak
21. Utøvelse av tilsyn og kontroll

---

¹ Styret i KS Eierform, styreleder Rolf Erling Andersen, 2010.

Det vil være hensiktsmessig å legge disse punktene, så langt de er aktuelle for våre eierforhold, til grunn for etableringen av prinsipper for eierstyring og for nødvendige rutiner for å oppnå disse prinsippene.

Systematisk sett bør det være et sett med prinsipper og regler som er rettet mot kommunen som eier, og et sett som er rettet til selskapene og samarbeidene, se under.

Valle kommune står fritt til å innføre prinsipper og regler for selskaper kommunen eier fullt ut. For selskaper som også har andre eiere, og for samarbeid som pr. definisjon har flere deltagere, må slike prinsipper og regler i tilfelle innføres etter avtale med øvrige parter.

Opplæring av folkevalgte.

Som redegjort for tidligere i denne meldingen, må de folkevalgtes styring av selskaper og samarbeid skje gjennom selskapsorganene. Dette nødvendiggjør kjennskap til forhold som avviker fra den ordinære politiske styringen av kommunen. Det vil således være behov for en generell opplæring av alle nye folkevalgte ved begynnelsen av hver valgperiode.

Det bør i tillegg gis ekstra opplæring til de personene som kommunen velger til styringsorganene.

- Alle nye folkevalgte skal gis generell opplæring i styring og kontroll av kommunens selskap, i forbindelse med opplæringen i begynnelsen av hver valgperiode.
- Rådmannen skal sørge for at berørte ledere og saksbehandlere får nødvendig opplæring.

Vurderinger og valg av selskapsform.

For de selskapene/samarbeidene som kommunen har, viser forarbeidene at type organisering er vurdert, og til dels diskutert politisk, ved opprettelsen eller inngåelsen av avtalene.

- Ved etablering av nye selskap eller samarbeidsavtaler skal kommunen være bevisst i sitt valg av organisering. Rådmannen skal i sin saksbehandling vurdere alternativer og begrunne valget.

Fysisk skille mellom monopol og konkurransevirkosomhet.

- Der det er påkrevet, vil kommunen sørge for fysisk og formelt skille mellom monopol og konkurransevirkosomheter som drives av selskap eller samarbeidsordninger.

Utarbeidelse av eierskapsmelding

Eierskapsmeldingen bør rulleres ved behov, og minst en gang i hver valgperiode. Det kan passende skje i forbindelse med rulleringen av kommuneplanen. Formen på, og innholdet i, en eierskapsmelding bør jevnlig diskuteres. Kommunestyret bør drøfte hva man vil oppnå med det enkelte selskap/samarbeid.

- Eierskapsmeldingen rulleres ved behov, minst en gang i hver valgperiode.

Utarbeidelse og revidering av styringsdokumenter.

Eieren må til enhver tid vurdere og eventuelt endre på selskapenes og samarbeidenes formål, og strategien for å oppnå målene. Som utgangspunkt må eieren vurdere om selskapet/samarbeidets formålsbestemmelse er riktig, dekkende og klargjørende for eierens hensikt med å opprette og drive virksomheten. Videre må eieren vurdere selskapenes tilbake-rapportering (årsmelding, regnskap, annet) opp mot formålet.

Det bør fastsettes krav til tilbakemeldinger fra selskapene, og for behandling av dette i

kommunen. Kommunestyret har bedt om at innkallinger til generalforsamlinger i heleide AS blir forelagt Kommunestyret for behandling og eventuelle vedtak/direktiver.

Det vises til del 6 foran, der formålsbestemmelsen for alle selskapene er gjengitt. For de aller flestes vedkommende er formålet angitt klart og utfyllende. Videre vises til del 4 foran, om politisk eller finansielt motiverte eierskap. For de selskapene der eierskapet er finansielt motivert, bør kommunen klargjøre krav til økonomisk resultat/avkastning i forbindelse med behandlingen av budsjettet og planer.

For de selskapene og samarbeidene der eierskap er politisk motivert, bør kommunen sørge for at det rapporteres på en slik måte at man løpende kan kontrollere at formålet oppfylles og at virksomheten drives rasjonelt.

Alle selskap mv. som kommunen eier fullt ut eller eier mer enn 50 %, skal hvert år utarbeide fyldig årsmelding, der det særskilt kommenteres om og i hvilken utstrekning målene er nådd. Også ellers når kommunen eller styret finner grunn til det, skal det lages slik informasjon.

Alle selskap mv. som kommunen eier fullt ut eller eier mer enn 50 %, skal sende innkallinger til generalforsamlinger og representantskapsmøter til kommunen så tidlig at sakene kan forelegges Kommunestyret til behandling. Kommunen vil arbeide for at selskap mv. der kommune eier mindre enn 50 % også skal sende innkallinger til generalforsamlinger og representantskapsmøter til kommunen så tidlig at sakene kan forelegges Kommunestyret til behandling, og hvert år skal utarbeide fyldig årsmelding, der det særskilt kommenteres om og i hvilken utstrekning målene er nådd.

- Kommunen vil ved behandling av innkalling til generalforsamling, representantskap o.l. vurdere hvilke krav til økonomisk resultat/avkastning, eventuelt andre krav, som skal stilles.
- Kommunen vil ved behandling av innkalling til generalforsamling, representantskap ol. vurdere om det er nødvendig å endre selskapets/samarbeidets formål og oppgaver.

Alle innkallinger til generalforsamling, representantskap o.l. skal også sendes kontrollutvalg/revisjonen.

Eiermøter.

Kommunen bør tilstrebe informasjon fra sine selskaper og samarbeid, i tillegg til årsmelding/regnskap..

Det bør i tillegg holdes minst ett årlig eiermøte, der Kommunestyret kan få informasjon om selskapenes virksomhet. Dette vil nå mange politikere (og andre), og således kunne gi større eierfølelse til selskapet, samtidig som selskapet kan få verdifull informasjon og innspill i en mer uformell ramme.

KS anbefaler at det jevnlig gjennomføres eiermøter for å bidra til god eierstyring og kommunikasjon med selskapet. Eiermøte er et møte mellom representanter fra kommunens som eier, styret og daglig leder for selskapet.

Noen ganger har eierne behov for å diskutere strategier seg imellom uten å treffe formelle beslutninger, og dette bør kunne gjøres uten å innkalle til møte i generalforsamlingen eller representantskapet etter de formelle reglene i loven.

Et eiermøte er ikke lovregulert og er bare en uformell arena der det ikke skal treffes vedtak. I tillegg bør det ikke legges føringer eller «gis signaler» i eiermøtene som kan anses å gripe inn i styrets myndighetsområde. Eiermøtene er uforpliktende for eierne og for selskapet.

- Kommunen og selskapene vurderer fortløpende behov for å gjennomføre eiermøte.
- Kommunens selskap skal minst en gang i året ta initiativ til å avholde eiermøte med Kommunestyret.

Eierorganets sammensetning og funksjon.

Eierorganene er for AS generalforsamlingen, for IKS er det representantskapet, og for øvrige selskaps- og samarbeidsformer avhenger det av avtalegrunnlaget/vedtektene.

Samhandlingen mellom kommunestyret og eierorganet er ikke regulert. Eierstyringen skal skje gjennom eierorganet for selskapene og gjennom kommunestyret for foretakene. For selskapsformene AS og IKS bør det for å sikre engasjement, debatt og reell politisk avklaring av eierorganets myndighet, etableres forutsigbare kommunikasjonsformer mellom kommunestyret og eierorganet som forankres i eierskapsmeldingen.

I eierskapsmeldingen er ordføreren valgt til fast representant i generalforsamlinger og representantskap. Ved valgene for inneværende periode ble den ordningen videreført, med varaordføreren som vararepresentant.

Kommunen kan i tillegg ha personer i selskapenes styringsorganer (styret i AS og IKS), men disse bør skilles fra den/de person(er) som representerer kommunens eierinteresser.

- Ordføreren er kommunens faste representant i eierorganer, med varaordføreren som vararepresentant.
- Dersom formålet med selskapet er rene driftsoppgaver, kan administrasjonen sitte i eierorganet.

Gjennomføring av generalforsamlinger og representantskapsmøter.

De formelle eiermøtene er generalforsamling eller representantskap. Det er styret som innkaller. Bestemmelser om innkallingsfrist bør tas inn i vedtektene, slik at det tas hensyn til kommunens behov for å ha tid til å behandle aktuelle saker. Styreleder og daglig leder har plikt til å delta på generalforsamlingen i aksjeselskap. Andre styremedlemmer har rett, men ikke plikt. Revisor har rett til å være tilstede og noen ganger plikt når de saker som skal behandles gjør dette nødvendig.

For interkommunale selskap har styrets leder og daglig leder plikt til å være tilstede på representantskapsmøtet. Dette gjelder ikke for revisor, men det anbefales å følge aksjelovens regler på dette punkt.

Gjennom IKS-loven er representantskapet tillagt flere oppgaver enn generalforsamlinger i et aksjeselskap. Representantskapet skal fastsette budsjett, økonomiplan og regnskap. Vedtak om salg eller pantsetting av fast eiendom eller andre større investeringer er også tillagt representantskapet. Disse bestemmelsene gir i utgangspunktet representantskapet større innflytelse over forvaltningen av selskapet enn generalforsamlingen i aksjeselskap.

Ordføreren stiller med bundet mandat når det gjelder saker på generalforsamlingen som Kommunestyret har behandlet. Derimot kan Kommunestyrets formulering være et klart politisk krav, og vedtaket tilsier i alle tilfeller at ordføreren så langt som mulig må sikre seg at han kan handle i overensstemmelse med Kommunestyrets direktiver.

For å sikre kommunestyrets adgang til kontroll og oppfølging, bør det være en regel om tilbakemelding fra ordføreren til Kommunestyret.

- Ordføreren må på eierorganets møte følge opp Kommunestyrets direktiver i saker som Kommunestyret har tatt stilling til.
- Ordføreren må sørge for hensiktsmessig tilbakemelding til Kommunestyret om informasjon

og vedtak som fremkommer i eierorganene.

Sammensetning av styret

Det er eiers ansvar å sørge for at styret sammensettes og gis de nødvendige styringsrammene for å utøve sitt virke som et profesjonelt organ. Et profesjonelt styre som kollegium består av personer med egnede personlige egenskaper som utfyller hverandre kompetansemessig.

Å påta seg et styreverv i et aksjeselskap eller interkommunale selskap, er et personlig verv. Det betyr at man ikke representerer verken partier, kommunen eller andre interessenter, men ivaretar bedriftens interesser på best mulig måte sammen med resten av styret og ut fra selskapets formål. Det følger naturlig av at profesjonelt eierskapet utøves gjennom eierorgan.

Eier må foreta en nødvendig analyse av selskapets formål og eiers forventninger som grunnlag for å sette sammen et profesjonelt styre. Eier har også ansvar for å sørge for at styrene fungerer som et kollegialt organ. En forutsigbar og faglig forankret styreoppnevning vil skape trygghet innad i styret ved nyrekruttering og sørge for at den nødvendige kompetansen er representert.

Styreansvaret er hjemlet i aksjeloven og lov om interkommunale selskaper. Et styre skal ha generalist- og fagspesifikk kompetanse. Formålet for de kommunale selskapene er ulikt, fra f. eks. finansielt, politisk eller mer samfunnsnyttig motivert eierskap. Det innebærer at kompetanse sees i lys av selskapets formål. Et profesjonelt sammensatt styre har kompetanse som er nødvendig for å oppfylle eiers forventninger. Styret er også et kollegialt organ og kompetanse skal også sees i lys av hver enkelt medlems personlige bidrag i form av spesifikke egenskaper.

Følgende er forslag fra KS Eierforum til styremedlemmenes samlede kompetanse og personlige egenskaper som utgangspunkt for eiers vurdering av styresammensetning.

Krav til kompetanse i styret/styremedlemmer

- Kunnskap om aksjeloven, IKS-loven, kommuneloven, andre relevante lover, forskrifter og avtaler som har betydning for selskapets drift.
- Kunnskap om selskapets formål, vedtekter, organisasjon og historie.
- Kompetanse om private og kommunale regnskapsprinsipper, evne til å lese økonomiske utviklingstrekk og foreta nødvendige grep når nødvendig.
- Kompetanse på offentlig forvaltning og de politiske og samfunnsmessige utfordringene til enhver tid.
- Spesialistkompetanse og erfaring på et eller flere områder som for eks. juss, økonomi, markedsføring, forvaltning, kommunalkunnskap, teknikk, HMS, ledelse, organisasjon.
- Ha kunnskap om trender og utviklingstrekk innenfor bransjen.
- Ha kunnskap om konkurrerende virksomheter.

Krav til egenskaper, styremedlemmer/styret

- Glede av, og vilje til, å jobbe for å oppnå gode resultater.
- Ha glede av å få tilført kontinuerlig kompetanse.
- Ha mot til å stille kritiske spørsmål til daglig leder og andre i styret.
- Ha evne til å finne fram til løsninger som styret samlet kan gå for.
- Ha evne til å stille spørsmål uten å ha svaret.
- Ha evne og vilje til å prioritere tid til arbeidet i styret.
- Høy integritet, herunder evnen til å tie om forretningsmessige transaksjoner og strategiske beslutninger.

- Ha evne til å akseptere at en ikke alltid tilhører flertallet og dersom noe går galt, frafalle behovet for å påpeke ” *Hva var det jeg sa*”
- Ha evne til å gi selskapet et godt omdømme.
- Ha evne til å tilegne seg spesiell kompetanse om selskapet
- Å akseptere at styreleder er styrets talsmann utad

Noen av selskapene har krav til kompetanse hos styremedlemmene nedfelt i vedtektene.

Når det er spørsmål om å velge folkevalgte eller ansatte i kommunen til styremedlemmer i selskaper kommunen har eierandeler i, bør kommunen vurdere hvor ofte vedkommende vil bli inhabil.

- Ved valg til styre, skal kommunen sikre at styret samlet får den nødvendige kompetanse.
- Kommunen skal gi alle personer som velges til selskapsorganer og lignende, tilpasset opplæring.
- Dersom inhabilitet vil inntre ofte, må kommunen vurdere om dette vil gjøre det u hensiktsmessig å velge den aktuelle personen til styremedlem.

Valgkomite for styreutnevnelser i AS og IKS

Det er ikke kjent i hvilken utstrekning det brukes valgkomiteer til forberedelse av styrevalg i selskaper og samarbeid. Med unntak for Agder Energi AS, er dette nok ikke vedtektsfestet i selskapene.

For selskaper mv. som kommunen eier helt ut, eller der kommunen direkte skal velge representanter, forberedes personvalgene av kommunens valgkomité.

KS anbefaler at valgkomité vedtektsfestes for selskaper.

Eier står fritt til å endre styresammensetningen uavhengig av valgperiode. Hele styret bør normalt ikke skiftes ut samtidig for å sikre kontinuitet og videreføring av kompetanse. Det kan derfor være hensiktsmessig med overlappende valgperiode for ulike styremedlemmer.

- Ordføreren vurderer om det er behov for egen valgkomité i selskaper.

Vi har valgkomité for styreutnemningar for Setesdal Bilruter L/L, Aust-Agder museum og arkiv, Konesjonskraft IKS.

Kjønnsmessig balanse i styrene.

I kommuneloven er det et generelt krav til 40 % representasjon av hvert kjønn ved valg. I lov om IKS (§ 10) finnes tilsvarende regel, og det er innført tilsvarende regler (kompl. § 21) for aksjeselskaper der kommuner og fylkeskommuner til sammen eier minst to tredeler av aksjene.

- Ved valg til styrer o.l. med flere enn 3 medlemmer i selskap og samarbeid, skal hvert kjønn være representert med minst 40 %.

Rutiner for å sikre riktig kompetanse i selskapsstyrene.

Kommunen har for sin del ikke hatt noen systematisk opplæring av de personene de velger til styrer o.l. Eierskapsmeldingen har stilt krav til selskapene om at de selv sørger for nødvendig skolering. Det bør opprettholdes. Videre bør det stilles krav til at styrene utarbeider styreinstruks og instruks for daglig leder. En god del av selskapene har allerede gjort det. Kommunen må også vurdere hva slags kompetanse man trenger i et styre, og velge personer etter det. Politisk erfaring og tilhørighet er bare en type kompetanse.

- Selskapene og samarbeidene skal selv vurdere hvilken skolering som er nødvendig

for styremedlemmer, og sørge for at slik skolering blir gitt så snart som mulig etter at en valgt representant er trådt i funksjon. Ved behov skal skolering gis løpende.

- Styrene skal utarbeide styreinstruks og instruks for daglig leder med særlig vekt på en klar intern ansvars- og oppgavefordeling.
- Styrene skal årlig gjennomføre en egnevaluering.

Styresammensetning i konsernmodell.

Styret i morselskap bør ikke sitte i styret til datterselskap fordi styret i morselskap utgjør generalforsamling i datterselskap. Bestemmelsen er viktig for å unngå rolleblending i konsernforhold. Særlig må man være oppmerksom på problemstillinger knyttet til anbud og inhabilitet dersom ett av selskapene inngir anbud til et annet selskap i samme konsern.

- Styremedlemmer i morselskap bør ikke sitte i styret til datterselskap.

Oppnevning av vararepresentanter.

Det anbefales at der det skal velges vararepresentanter til et styre, skal det velges vararepresentanter i rekke, ikke personlige. Dette for å bedre kontinuitet og kompetanse. Dette vil forandre vedtektsendring i enkelte selskaper.

- Vararepresentanter til styret skal normalt velges i nummerrekkefølge.

Habilitetsvurderinger og politiske representasjon i styrene.

Det finnes habilitetsregler for den interne virksomheten i selskapene i særlovgivningen, dvs. i lovene for AS, IKS, KF og stiftelser. Selskapene må selvsagt se til at disse følges. Erfaringsmessig har disse reglene skapt få problemer.

Det er dessuten generelle habilitetsregler i forvaltningsloven (§ 6), der man bl.a. blir inhabil i kommunens behandling hvis man er medlem av styret eller bedriftsforsamlingen i et selskap som er part i saken. Disse reglene er strammet inn i det siste.

Kommunen bør derfor ikke velge personer i styret, hvis dette i neste omgang medfører at de blir inhabile i kommunale behandlinger som angår selskapet. Man bør ikke velge mange ledende politikere, heller satse på andre. På den måten vil dessuten flere personer bli aktivisert i selskapenes virksomhet. Ordfører og rådmann bør ikke sitte i styret i selskaper.

- Kommunen skal nøye vurdere habilitetsforholdene ved valg av styremedlemmer og lignende.

Godtgjørelse til styremedlemmer.

I et AS fastsettes styregodtgjørelsen av generalforsamlingen og i et IKS er det Representantskapet som gjør dette. Det er kommunestyret selv som fastsetter godtgjørelsen til styret i foretak (KF). I andre samarbeidsformer vil det framgå av avtalen/vedtektene.

Et styreverv er et personlig verv, og godtgjørelsen bør reflektere styrets ansvar, kompetanse, tidsbruk og virksomhetens kompleksitet. Slike styreverv kan medføre både strafferettslige og erstatningsmessige konsekvenser. Godtgjøring i selskaper som opererer i markeder med betydelig risiko, bør reflektere dette.

Styrer i selskaper der vervet kan tenkes å medføre økonomisk ansvar, bør tegne styreforsikring for medlemmene.

- Kommunen vil føre en nøktern linje med hensyn til styregodtgjørelser, men godtgjørelsen bør reflektere styrets ansvar og risiko, kompetanse, tidsbruk og virksomhetens

- kompleksitet.
- Selskapene bør vurdere å tegne styreforsikring.

Registrering av styreverv

Det anbefales at kommunen registrerer vervene for allment innsyn. Kommunen er som folkevalgte organer avhengig av allmenhetens tillit når det gjelder både forvaltning og styring. Åpenhet rundt hvilke andre roller lokalpolitikere har i samfunnslivet er viktig for å unngå mistanke om rolleblending. Registrering i kommunesektorens eget styrevervs-register² vil i seg selv skape økt bevissthet om de ulike rollene en lokalpolitiker har og herunder være til nytte ved vurdering av representantenes habilitetssituasjon.

Det finnes også andre aktuelle registre for registrering.

- Alle som påtar seg styreverv for kommunale selskaper bør registrere vervene på i KS's Styrevervs-register.

Arbeidsgivertilhørighet i selvstendige rettssubjekter.

Det anbefales at selskapene søker medlemskap i en arbeidsgiverorganisasjon. KS Bedrift kan være et naturlig valg for mange av selskapene.

- Selvstendige rettssubjekter bør være medlem av en arbeidsgiverorganisasjon.

Utarbeidelse av etiske retningslinjer.

Se *samfunnsansvar* over. Kommunen har vedtatt et eget etisk reglement for sine ansatte og politikere. Dette bør gjøres gjeldende også for ansatte og styre i selskaper og samarbeid, hvis virksomheten ikke allerede er undergitt tilsvarende eller strengere regler.

- Selskap der kommunen er eier, skal gjennom helhetstenking sørge for at innbyggerne får varer og tjenester av høy kvalitet til lavest mulig pris. Selskapene skal sørge for effektivitet og langsiktighet i sin virksomhet. Alle prosesser, tjenester og varer skal produseres under de beste forhold for bl.a økonomi, miljø og sosiale forhold. Selskapene skal bidra til at både kommunen, lokalsamfunnet og bedriften får best mulig omdømme.
- Styret skal utarbeide og jevnlig revidere etiske regler for virksomheten. Kommunens egne etiske regler gjøres gjeldende som minstestandard for styre og ansatte i bedrifter og samarbeid.

Særlig om rådmannens rolle i kommunale foretak.

Kommunale foretak er ikke et selvstendig rettssubjekt, men en del av kommunen. Styret er direkte underlagt Kommunestyret, men organisasjonsformen har en selvstendig stilling sammenlignet med kommunen for øvrig. Rådmannen har ingen styringsrett overfor foretakene, og daglig leder er underlagt styret i foretaket. Rådmannen kan like fullt instruere daglig leder om at iverksettelse av en sak utsettes til Kommunestyret har behandlet saken. Videre skal rådmannen i saker som behandles i Kommunestyret, gis anledning til å uttale seg før styret i foretaket treffer vedtak.

I Valle kommune er det per i dag ingen kommunale foretak.

- Ved opprettelse av kommunale foretak vurderer Kommunestyret rådmannens rolle og handlingsmuligheter overfor daglig leder.

Utøvelse av tilsyn og kontroll.

Kommunestyret har både et tilsyns- og kontrollansvar for å sikre at kommunen når sine mål, at

---

² <http://www.styrevervregisteret.no/>

regelverket etterleves og at etiske hensyn ivaretas. Kontrollen utføres blant annet gjennom regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon og selskapskontroll.

Kontrollutvalget er delegert denne funksjonen fra Kommunestyret, og har derfor en spesielt viktig rolle i eierstyringen. Kontrollutvalget skal på Kommunestyrets vegne påse at det føres kontroll med kommunens eierinteresser i selskap. Kontrollutvalget har derfor en veldig viktig rolle i kommunens kontroll med eierskapet sitt. Det er viktig at kontrollutvalget sikres gode nok rammebetingelser slik at de har mulighet til å utøve sin funksjon på en god måte.

Kontrollutvalget skal minst én gang i valgperioden utarbeide en plan for gjennomføring av selskapskontroll som skal vedtas av Kommunestyret. Det anbefales at planen angir hvilke eierinteresser og selskaper som vil kunne være aktuelle for kontroll, og i hvilken grad det er aktuelt å gjennomføre forvaltningsrevisjon. Med utgangspunkt i planen skal kontrollutvalget avgi rapport til Kommunestyret om gjennomførte kontroller samt resultatene av disse.

Formålet med selskapskontrollen er:

1. Sikre at de regler som gjelder innenfor vedkommende organisasjonsform og virksomhetsområde etterleves i de virksomheter som faller inn under den lov- og forskriftspålagte selskapskontrollen. Foruten etterlevelse av selskapslovgivningen anses det særlig påkrevd å sikre at Lov om offentlige anskaffelser overholdes. Videre er arbeidsmiljø- og miljøvernlovgivningens regler i virksomheter som er kommunalt eid, et viktig kontrollaspekt.
  2. Kontrollere om den som utøver kommunens eierinteresse utøver myndigheten på den måten som er fastsatt i den aktuelle virksomhetsloven og ivaretar kommunens interesser og kommunestyrets vedtak og forutsetninger vedrørende forvaltningen av eierinteressene (eierskapskontroll).
  3. Tilstrebe en bevissthet om hva kommunen ønsker å oppnå ved å etablere virksomheter, eller ved å erverve eller eie eierandeler i virksomheter, alene eller sammen med andre eiere/deltakere.
  4. Vurdere økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra Kommunestyrets vedtak og forutsetninger i de selskaper hvor dette særskilt beslutes (forvaltningsrevisjon). En del av kontrollen vil i første omgang være å påse at kommunen har rutiner for å følge opp eierinteressene ved at det foretas kontroll. Det ligger ikke i selskapskontrollen å foreta kontroll med forretningsmessige disposisjoner da dette faller inn under styrets ansvar.
- Kommunestyret vil se planen for selskapskontroll og eierskapsmeldingen i sammenheng.

Overordnede prinsipper for Valle kommune

Det bør fastsettes prinsipper som retter seg mot kommunen selv, og prinsipper som retter seg mot selskapene og samarbeidene kommunen er eier av eller medeier i.

Slike prinsipper kan Valle kommune direkte bare fastsette der eierandelen er over 50 %, men man kan arbeide for å få disse eller tilsvarende prinsipper innført også i andre selskaper og samarbeid. Prinsippene baserer seg på tiltakene i punktene foran:

Overordnede prinsipper for Valle kommune.

1. Ved etablering av nye selskap eller samarbeidsavtaler skal Valle kommune vurdere hvilken form som er mest hensiktsmessig bl.a. med hensyn til mulighetene for politisk styring og kontroll, habilitet, ivaretagelsen av publikums behov og rettigheter, og rasjonell økonomisk drift.
2. Ved etablering av nye selskap eller samarbeidsavtaler skal Valle kommune påse at det foreligger en formålsbestemmelse el som klart fastslår hva som er selskapets/samarbeidets oppgave og hvilke krav som stilles fra eiers side. Kommunen skal med jevne mellomrom vurdere om det er nødvendig å endre eller justere formålsbestemmelsen.
3. Valle kommune skal være en langsiktig, klar og forutsigbar eier.
4. Valle kommune vil i hver valgperiode gi sine politisk valgte representanter i Kommunestyret mv. en innføring i selskapenes virksomhet og styring.
5. Ved valg til styringsorganer vil Valle kommune påse at styret får nødvendig kompetanse. Hvert kjønn skal være representert med minst 40 %. Vararepresentanter skal normalt velges i nummerrekkefølge. Kommunen vil sørge for opplæring av de valgte representantene. Styremedlemmer i morselskap bør ikke sitte i styret til datterselskap. Rådmannen og hans/hennes nærmeste medarbeidere skal normalt ikke velges til styringsorganer i selskaper.
6. Valle kommune vil fremme sine eiersynspunkter i selskapene gjennom eierorganene.
7. Kommunestyret velger hvem som skal representere Valle kommune som eier i bl.a. generalforsamlinger i AS, representantskapet i IKS og andre kommunalt eide selskap.
8. Valgt representant er bundet av de politiske vedtakene der slike foreligger i saker som skal behandles i selskapenes eierorganer.
9. Valgt representant må sørge for hensiktsmessig tilbakemelding til kommunestyret om informasjon og vedtak i eierorganene.
10. Valle kommune vil stå for åpenhet i alle forhold som angår selskap og samarbeid, så som ved etableringen, ved valg og fastsettelse av honorarer, ved formuleringen av arbeidsoppgavene og kravene til selskapet/samarbeidet.
11. Selskap eller samarbeid som driver både monopolvirksomhet og konkurransevirkosomhet, skal formelt holde disse virksomhetene atskilt.
12. Valle kommune vil foreta løpende selskaps- og/eller forvaltningsrevisjon med selskapene og samarbeidene. Kontrollen foretas av kontrollutvalget, etter plan godkjent av Kommunestyret.

Ønskede, overordnede prinsipper for kommunens andre selskap og samarbeid:

1. Selskap og samarbeid der kommunen er eier, skal gjennom helhetstenking sørge for at innbyggerne får varer og tjenester av høy kvalitet til lavest mulig pris. Selskapene skal sørge for effektivitet og langsiktighet i sin virksomhet. Alle prosesser, tjenester og varer skal produseres under de beste forhold for bl.a. økonomi, miljø og sosiale forhold. Selskapene/samarbeidene skal bidra til at både kommunen, lokalsamfunnet og bedriften får best mulig omdømme.
2. Styret skal utarbeide etiske regler for virksomheten. Kommunens egne etiske regler gjøres gjeldende som minstestandard for styre og ansatte i bedrifter og samarbeid.
3. Alle selskap mv. skal hvert år utarbeide fyldig årsmelding, der det særskilt kommenteres om og i hvilken utstrekning målene er nådd. Også ellers når kommunen eller styret finner grunn til det, skal det lages slik informasjon.
4. Alle selskap mv. skal sende innkallinger til generalforsamlinger, representantskapsmøter o.l. til kommunen så tidlig at sakene kan forelegges Kommunestyret til behandling.

5. Alle selskap skal minst en gang i valgperioden ta initiativ til å avholde eiermøte med Kommunestyret.
6. Alle selskap mv. skal selv vurdere hvilken skolering som er nødvendig for styremedlemmer, og sørge for at slik skolering blir gitt så snart som mulig etter at en valgt representant er trådt i funksjon. Ved behov skal skolering gis løpende.
7. Styrene skal utarbeide styreinstruks og instruks for daglig leder.
8. Styrene skal årlig gjennomføre en egenevaluering.
9. Alle selskap bør vurdere å tegne styreforsikring.
10. Alle selskap bør være medlem av en arbeidsgiverorganisasjon.
11. Alle selskap mv. skal være mest mulig åpne om alle forhold, med unntak ved behandling av saker underlagt taushetsplikt, personalsaker, saker av forretningsmessig karakter, og lignende.
12. Alle selskap mv. skal i størst mulig utstrekning holde møter i eier- og styringsorganer som åpne møter der loven ikke er til hinder for det, med unntak ved behandling av saker underlagt taushetsplikt, personalsaker, saker av forretningsmessig karakter, og lignende.
13. Saksbehandlingsprinsippene i forvaltningsloven, arkivloven og lov om offentlige anskaffelser gjelder for selskapene og samarbeidene.

Kommunen vil arbeide for at reglene ovenfor, eller tilsvarende regler, innføres i alle selskap og samarbeid der kommunen er eier eller deltager i.

Oversikt over Valle kommunes eier- og samarbeidsrelasjoner

Her følger en oversikt (februar 2020) over dei ulike eigar- og samarbeidsrelasjonane Valle kommune har. Oversikta vert oppdatert etter kvart som selskapa tilpasser seg ny kommunelov.

Interkommunale selskaper etter IKS-loven/KL§27

Navn	Bidrag/overføring/ kostnad per år i tusen kroner	Valles andel	Kontor	Løser oppgave
Setesdal miljø og gjenvinning	3 374 219	20 %	Evje og Hornnes	Renovasjon
Setesdal Brannvesen	2 709 000	20,8 %	Evje og Hornnes	Brann, redning, beredskap
Konsesjonskraft IKS	0	4,83 %	Bykle	Distribusjon og andel med elektrisitet
Aust-Agder museum og arkiv	1 300 000	5 %	Arendal	Arkiv
Setesdal IKT	1 608 000	20 %	Bykle	IKT
Agder kommunerevisjon	710 000	4 %	Kristiansand	Revisjon
Agder sekretariat	130 000	6,25%	Kvinesdal	Sekretariat for kontrollutvalget
Setesdalsmuseet Eigedom IKS	0	33,33 %	Rysstad	Take vare på bygningar
Setesdal regionråd	1 300 000	20%	Valle	Infrastruktur, Næringsutvikling og interkommunalt samarbeid
Midt-Agder Friluftsråd	50 000		Kristiansand	Samarbeide om tilrettelegging for friluftsliv for alle

Vertskommunesamarbeid

Navn	Bidrag/overføring/kostnad per år i tusen kroner	Formål	Kontor
Setesdal PPT	730 000	PP-tjeneste	Valle
Setesdal barnevern	1 400 000		Valle
Helsetenesta i Bykle og Valle	11 400 000	Helseteneste	Bykle
Skatteoppkrever	250 000		Evje
Senter mot seksuelle overgrep Agder (SMSO)	87 000	Krisesenter og støttesenter	Kristiansand
NAV Midt-Agder	4 676 000	Sosial, Flyktning	Vennesla
Lokalmedisinske tjenester	684 000	Helsetenester	Evje
Arbiedsgjevarkontroll	132 000	Kontrollfunksjon mot oppgaver frå arbeidsgjevar	Arendal

Aksjeselskap

Navn	Aksjekapital	Valles andel	Driftstilskudd per år	Kontor
Setpro AS	304 000	20 %	325 000	Evje og Hornes
Aust-Agder næringselskap	10 000	0,329	0	Arendal
Kommunekraft	1000	1/320	0	Oslo
Agder Energi	6 809 000	0,753 %	0	Kristiansand
Setesdalstunet AS	105 000	50%	0	Valle
Valle Husflidbygg AS	600 000	60%	0	Valle
Setesdal Bilruter L/L	71 000	4,29 %	0	Evje

Kommunale foretak

Navn	Driftsresultat	Kontor
Øyne Industribygg KF	0	Valle

Kjøp av tjenester/medlem/andre

Navn	Valles andel	Driftstilskudd/kontingent per år	Kontor
AT Skog BA	>1 %	1 050	Skien
Frivilligsentralen		125 000	Valle
LVK		200 000	Oslo
KS		94 000	Oslo
Utmarkskommunenes sammenslutning (USS)		45 000	Oslo
Aust-Agder utviklings- og kompetansefond	1 %	0	Arendal
Setesdal informasjons- og kompetansesenter	2,39%	0	Evje
Norsk landbruksrådgjeving Agder		40 000	Finsland

Tala er henta frå rekneskapet 2019. Dei fleste tala vil variere frå år til år.